

Mint idegen forgok Pesten

47. vasárnap

A Vigadó téren áll egy nagy, tizenkét személyes autó. A Hangli körül őgyelegve a rekkenő hőségben, csodálkozva veszem észre, ahogy lassan megtelnek – nők és férfiak szállanak fel, nyilván nem egy társaság, nem egyszerre érkeznek, nem is beszélnek egymással. Egy cvikkeres úr, három sárga kalapos hölgy, két másik hölgy valami nyomtatványt nézeget. Fiatalember, diák-forma, noteszbe jegyezget. Agilis fiatalember, az autó mellett magyaráz.

Pesti ember kíváncsi. Közelebb megyek, báméskodok. Az agilis egyszerre csak hozzám lép, és angolul megkérdezi, hol a jegyem. Hanyag angol-sággal, kissé orrhangon motyogok valamit. Vagy úgy, mondja ő, fent van az irodában, rendben van, tessék felszállani, ide.

Kérem. Miért ne.

Felszállok a három sárga kalapos lány mellé, gondolom, majd csak megtudom tőlük, hová megyünk, és mit akart tőlem az az angol úr. A lányok feszesen ülnek. Kicsit meleg van, mondom udvariasan vigyorogva. Nem tetszik tudni, mit akart tőlem ez a fránya ánglius.

Az egyik lány nagy jóindulattal rám néz, nem felel, a másikhöz fordul, és angolul azt mondja neki, hogy én biztosan olasz vagyok, azért beszélek törökül. Ugyanakkor az agilis hátrakiabál: „Mehetünk, Spitzer, hű, de disznó meleg van!”

Az autó megindul.

Az agilis felpattan a sofőr mellé, és abban a pillanatban beszélni kezd. Ladies and gentlemen, that's the most fashionable tea-room of Budapest, Gerbeaud. Meine Damen und Herren, das ist die eleganteste Conditorei von Budapest, Gerbaud. Signore e signori, questa è la più elegante pasticceria di Budapest, Gerbaud.

És ettől fogva folyton beszél, mint egy automata, mindent háromszor elmond, három nyelven, de folytonosan és cezúra nélkül, mint egyetlen mondatot. A mondat elején ötven figyelnek, a közepén négyen, a végén hárman.

Rendkívül éles eszű ember lévén, máris tisztában vagyok a helyzettel. Ezek idegenek, akiknek Budapestet mutogatja az Idegenforgalmi Iroda. Nem rossz. Most legalább módomban van azt is kitapasztalni – hogy hat Budapest arra, aki először látja, és főként, hogy hat rám az ő első impressziójuk, amit így titokban lesek el. Most csak arra kell vigyázni, hogy el ne áruljam magam – amit eddig hallottam idegenektől szülővárosomról, abból sohasem tudhattam, mennyit kell levonni udvariasságra: most köztük vagyok, magam is idegen, úgy beszélnek velem, mint egymás közt. A kémkedés izgalma fog el. Noteszt veszek elő. Áhítattal csüggök a guide ajkán, bólogatok, szorgalmasan jegyzetgek, mindenféle halandzsát firkálok a noteszba, miközben kétfelé kémelek a fülem.

Az Andrássy-szobor előtt megállunk, leszállunk. Mindenütt elől vagyok, jegyzetgek, lelkesen csóválom a fejem. Please, kérdem fontoskodva a vezetőt, nyitott noteszszel a kezemben, it is a monument, isn't it? Yes, immediatly, mondja ő, és némi szánakozással vegyes undorral néz végig rajtam, nagyon okos angol lehetek, gondolja, rögtön észrevettem, hogy ez egy szobor, nem hagyom magam becsapni. Aztán mutogatni kezdi a szobor két oldalán a reliefeket. Magamban kicsit elszégyellem magam – öt éves korom óta legalább ezerszer mentem el az Andrássy-szobor előtt, rá is néztem a reliefre, és csak most látom meg, mit ábrázol, ahogy vezetőnk magyarázza – nini, csakugyan, hiszen ez Bismarck! ez meg Deák! ez Erzsébet királyné! Báméskodásom egy percre őszintévé válik, olyan őszintévé, hogy csaknem elárulom magam – lelkesedésemre a vezető gyanakodva néz rám.

Bevonulunk a parlament épületébe. Apró, bámuló kiáltások mellett, mögöttem, ahogy a díszlépcsőn felhaladunk. Hát ez igazán szép. Marvellous, isn't it? szólal meg mögöttem az egyik angol kislány és rám néz. Na végre! Persze, most jut eszembe. Amerikában csak a nők szólíthatják meg a férfit, a férfinak várni kell. Két perc múlva megtudja tőlem miss Reynolds, hogy bolgár kereskedő vagyok, először járok Budapesten. Én is megtudom, hogy ők testvérek. Chicagóból átruccantak kicsit Európát nézni, Velencéből jönnek, két napja vannak Budapesten. Mit szólok ehhez a városhoz, mi? Remek! Voltam-e már a Duna-parton, hát a Gellérthegyről láttam-e az egész várost? Még nem, holnap azt is megnézem. Hát azt okvetlenül nézzem meg, ha valami szépet akarok látni, mondja a másik. Ami azt illeti, mondom hűvösen, én láttam Velencét és Lidót a Campaniléról... Az semmi, mondja a harmadik. Nna, túlzás, mondom én kissé tartózkodva... maguk, úgy látom, túlságosan lelkesednek ezért a Budapestért. Maga nem látott semmit, mondja a legkisebb, majd mi holnap megmutatjuk magának, ha akarja, a Duna-partot. Kérem.

A vezető szigorúan néz ránk, hogy ne fecsegjünk annyit. Ez itt az ellenzéki folyosó. Mi az az ellenzék, kérdi váratlanul a cvikkeres angol úr. A vezető kezdő magyarázni neki, aszongya, akik a kormány ellen vannak.

Bevonulunk az ülésterembe. Vezetőnk középre megy a Ház asztalához, leülünk a padokba (Gömbös Gyula úrtól bocsánatot kérek, csak miután leültem, vettem észre, hogy épp az ő helyén vagyok – viszont Héjjas Ivánnak ezennel üzenem, hogy meg lehet tisztelve, Reynolds kisasszony, aki az ő padjában ült, sokkal csinosabb, mint például Lendvai-Lehner). A vezető felrohan az elnöki emelvényre, megint lerohan, eljártssza, hogy történt, mikor Kovács képviselő rálőtt Tiszára, és mutatja a golyók helyeit. Kicsit groteszkül hat rám a jelenet, így három nyelven elmondva – mintha egymás után egy angol, egy német és egy olasz Kovács Gyula követett volna el merényletet szegény Tisza ellen, ugyanazokkal a szavakkal, miközben ő nyugodtan és megadással ült az elnöki széken. De ahogy a mellettem ülő angolra nézek, egyszerre az ő szemén keresztül, megérezem az emlék vad tragikumát, ahogy kiemelkedik a történelmi és földrajzi egzotikum különlegesével, idegen képzeletben. Kerekre nyílt szemmel bámul az angol – zavaros ismereteiből regényes kép szalad össze, puszták homokján száguldó paripák, villogó fokok, cifra-szűr, cigánymuzsika. Valószínűen úgy képzelem el Kovács Gyulát, borjúszerű ingben, árvalányhajas kalapban – odakünt, a folyosón lepattan lováról, és karabélyt rántva „ki a legény a csárdában?” kiáltással ugrik a Ház asztalára, miközben bíró uram, a Házelnök, kiveri pipáját.

Egy német úr ül a másik oldalomon, aki, úgy látszik, inkább a praktikum és tisztesség szempontjából mérlegeli az esetet. „Na, Gottseidank, wenn ihm nur nichts passiert ist”, jegyzi meg megkönnyebbülve, mikor megtudja, hogy Tiszát akkor nem találták a golyók. Aztán gondosan feljegyzi, hogy melyik évben és napon történt a dolog, nehogy véletlenül elfelejtse. Na, wenn ihm nichts passiert ist, tündődik még egyszer.

Kimegyünk a teraszra. Na, mit szól ehhez, mondja diadallal Reynolds kisasszony, Chicagóból, ahogy kitáruul előttünk a Duna kettős partkaréja – látott-e már ilyet? Hát bizony, el kell ismernem, ez már valami. Igen? hát várjon csak, most mindjárt megyünk a Margitszigetre, ott fog csak ámulni – mi hárman már voltunk tegnap, tudja, ott van egy meleg forrás... kénes víz, ha bedob valamit az ember, rögtön megkövesedik. Igazán?! (nini, ezt tényleg nem tudtam, pedig háromszor nyaraltam a szigeten!)

A szigeten a három chicagói kisasszony teljesen átveszi oktatásomat. Látván, hogy nem valami tökéletesen értem a vezető hadarását, szépen lefordították nekem érthető angolra. Hallotta? Nem értette jól? Ez egy királylány volt, ez a Margit, szent nő – nézze ezt a követ, ez valami különleges, itt a romok alatt találták, és régi, titkos írás van rajta, olyanféle, mint a hieroglif. Ebben a korban divatban voltak a szentek. *Gentlemen preferred Saints*, jegyzem meg elmésen. Nevetnek. Olvastam azt a könyvet? Hogyne. De úgy látom, maguk nagyon lelkesednek Magyarorszáért. Hát mit tudtak

róla odaát eddig? Hát – izé. Nagyon szép ország, a papa járt erre a háború alatt. Valami Francis Molnár nevű írónak a darabját látták. He is a very clever man. Igazán? Majd megnézem. A háború után meglehetősen szétdarabolták az országot. Kár érte. Igazán? Lehet, hogy igaza van, miss Reynolds, eddig nem gondoltam rá.

Hallotta? Ez az Andrassy street. Szép Street. Dehogy, rosszul értette a vezetőt, jegyzi meg az egyik kisasszony, nem Vilmos császár út. Fiimos, Fiimos, így kell ejteni. Mintha Párizsban volna az ember. Szép ez a nagy templom – Bazilika a neve, mit szól hozzá? Szép, de miért fordít hátat a Körútnak?

Nekem ez jobban tetszik, ez itten... hogy mondja? Hallgassa csak a vezetőt... a Deák téri evangélikus templom... mit mond róla, tessék csak mondani, hogy miről nevezetes? Ugyan kérem... na és azt nem említette meg, hogy ebben a templomban kereszteltek engem, vagy negyven évvel ezelőtt?

Krach!

Eljárt a szám. Gyorsan meglógok, köszönés nélkül.

Igaz is! Micsoda tehetségtelen vezető! Budapestet mutogatja – és a legnagyobb nevezetességet, aki itt ül a háta mögött, nem ismeri meg.

Meg vagyok sértődve. Ebben az országban csak szobornak érdemes lenni.

(Szatírák III. Szatirikus tárcák, esszék. Minden másképpen van. Ötvenkét vasárnap. Akkord, Budapest, 2004. [Karinthy Frigyes Összegyűjtött Művei 20.] 267–272. old.)